

8. Цифровий портал Верховної Ради очима користувача: доступність, навігація та пошук інформації

У сучасних демократіях відкритість парламенту визначається не лише обсягом оприлюдненої інформації, але й можливістю громадян ефективно нею користуватися. Навіть найбільш повний масив документів втрачає практичну цінність, якщо користувач не може швидко знайти необхідну інформацію, зрозуміти її зміст або встановити зв'язок між різними етапами законодавчого процесу.

Цифровізація парламентської діяльності суттєво змінила підходи до забезпечення відкритості. Якщо раніше доступ до парламентської інформації передбачав роботу з друкованими документами, спеціалізованими базами даних або особисте звернення до державних органів, то сьогодні основним каналом доступу є цифрові платформи та вебпортали.

У цьому контексті особливого значення набуває офіційний вебпортал Верховної Ради України. Саме через нього громадяни, журналісти, студенти, дослідники та представники громадських організацій отримують доступ до законопроектів, супровідних документів, стенограм, результатів голосувань та інших матеріалів законодавчого процесу.

Водночас відкритість парламенту не може оцінюватися виключно через кількість оприлюднених документів. Для пересічного користувача принципове значення має можливість швидко знайти потрібні дані, зрозуміти їх зміст та використати для власних потреб. Саме тому аналіз цифрового порталу Верховної Ради доцільно здійснювати через призму користувацького досвіду (user experience), який дедалі частіше стає одним із критеріїв оцінки відкритості державних інституцій.

Метою цього дослідження є оцінка доступності парламентської інформації через офіційний вебпортал Верховної Ради України, визначення основних труднощів, з якими стикаються користувачі, а також формулювання рекомендацій щодо вдосконалення цифрової парламентської відкритості.

Офіційний вебпортал Верховної Ради України є центральною цифровою платформою парламентської комунікації та основним джерелом парламентської інформації. Його структура формувалася протягом багатьох років і сьогодні поєднує функції законодавчої бази даних, інформаційного ресурсу, електронного архіву та інструменту взаємодії з громадянами.

Через портал користувачі можуть отримати доступ до законопроектів, стенограм пленарних засідань, порядків денних, результатів голосувань,

документів парламентських комітетів, інформації про народних депутатів та інших матеріалів.

Таблиця 1. Основні розділи парламентського порталу

Розділ	Зміст
Законопроекти	Законодавчі ініціативи та супровідні документи
Комітети	Інформація про діяльність комітетів
Пленарні засідання	Порядки денні, стенограми, трансляції
Голосування	Результати прийняття рішень
Народні депутати	Інформація про депутатський корпус
Архіви	Історичні документи та матеріали
Новини	Поточна парламентська інформація

На перший погляд така структура забезпечує доступ до всіх основних напрямів парламентської діяльності. Проте більш детальний аналіз демонструє, що накопичення великої кількості інформації поступово призвело до ускладнення навігації. Для досвідчених користувачів це не створює суттєвих труднощів, однак громадяни без спеціальної підготовки часто стикаються з проблемами пошуку необхідної інформації.

Фактично сучасний портал поєднує ознаки новинного ресурсу, законодавчої бази даних, архіву та парламентської інформаційної системи. Саме така багатофункціональність створює додаткові виклики для користувачів, які вперше стикаються з необхідністю знайти конкретний документ або простежити проходження законопроекту.

Для оцінки реальної доступності парламентської інформації недостатньо аналізувати лише структуру порталу або перелік доступних сервісів. Значно важливішим є розуміння того, наскільки успішно користувач здатний виконати конкретне завдання. Саме тому в основу цього дослідження покладено сценарний підхід, який широко використовується під час оцінки державних цифрових сервісів та платформ електронного врядування.

Для оцінки зручності цифрового порталу було змодельовано сім типових сценаріїв використання, які відображають найбільш поширені запити громадян, журналістів, студентів та дослідників.

Таблиця 2. Тестові сценарії

№	Сценарій
1	Знайти законопроект
2	Знайти пояснювальну записку
3	Знайти висновок комітету
4	Знайти порядок денний пленарного засідання
5	Знайти результат розгляду законопроекту
6	Знайти результати голосування
7	Знайти архівний документ

Обрані сценарії охоплюють основні інформаційні потреби різних категорій користувачів та дозволяють оцінити не окремі функції порталу, а його загальну

ефективність як інструменту парламентської відкритості.

Типові користувачі парламентського порталу

Користувач	Основна потреба
Громадянин	Зрозуміти, що відбувається із законопроектом
Журналіст	Знайти всі супровідні документи
Студент	Отримати базову інформацію про законодавчий процес
Дослідник	Працювати з архівними матеріалами
Громадська організація	Моніторити зміни законодавства

Саме з позицій цих користувачів здійснювалося оцінювання функціональності порталу.

Подальший аналіз результатів тестування дозволяє визначити сильні та слабкі сторони цифрової інфраструктури Верховної Ради, а також оцінити, наскільки ефективно вона відповідає потребам різних категорій користувачів.

Результати тестування

Для оцінки практичної зручності цифрового порталу Верховної Ради було змодельовано сім типових сценаріїв, які відображають найпоширеніші запити громадян, журналістів, студентів, дослідників та представників громадських організацій. Такий підхід дозволяє оцінити портал не як сукупність окремих розділів, а як інструмент вирішення конкретних інформаційних потреб.

Важливо наголосити, що метою тестування було не визначення юридичної коректності документів чи оцінка змісту парламентської діяльності. У центрі уваги перебувало питання доступності інформації для користувача та зручності її пошуку.

Аналіз показав, що портал достатньо ефективно працює у випадках пошуку базової інформації, однак складність зростає пропорційно до необхідності працювати з кількома взаємопов'язаними документами або архівними матеріалами.

Таблиця 3. Результати користувацького тестування цифрового порталу Верховної Ради України

Сценарій	Що шукає користувач	Результат	Основні труднощі	Оцінка
Пошук законопроекту	Текст законопроекту та його статус	Інформацію знайти відносно легко, особливо за номером документа	Складність тематичного пошуку без номера	4/5
Пошук пояснювальної записки	Обґрунтування законодавчої ініціативи	Документ доступний у картці законопроекту	Необхідність здійснювати кілька переходів між сторінками	3/5
Пошук висновку комітету	Результати попереднього розгляду законопроекту	Документи доступні, але складні для пошуку	Недостатня інтеграція комітетських матеріалів із загальною системою пошуку	2/5

Сценарій	Що шукає користувач	Результат	Основні труднощі	Оцінка
Пошук порядку денного	Перелік питань для розгляду на пленарному засіданні	Інформація легко доступна	Обмежені можливості персоналізації та сповіщень	4/5
Пошук результату розгляду	Поточний статус законопроекту	Основна інформація доступна	Складність юридичної термінології для не підготовлених користувачів	3/5
Пошук результатів голосування	Дані про ухвалення парламентських рішень	Інформація структурована та відкрита	Недостатня візуалізація даних	4/5
Пошук архівних документів	Історичні матеріали та попередні скликання	Документи переважно доступні	Складний пошук та недостатня кількість метаданих	2/5

Результати користувацького аудиту демонструють чітку залежність між складністю інформаційного запиту та рівнем зручності користування порталом Верховної Ради України. Найвищі оцінки отримали ті сценарії, які пов'язані з пошуком базової та регулярно оновлюваної інформації. Йдеться насамперед про законопроекти, порядки денні та результати голосувань. Саме ці розділи є найбільш відвідуваними та мають відносно зрозумілу структуру.

Натомість зі збільшенням складності запиту та необхідності працювати з кількома взаємопов'язаними документами рівень зручності помітно знижується. Найнижчі оцінки отримали сценарії пошуку висновків комітетів та архівних матеріалів, що свідчить про наявність системних проблем у структурі та логіці організації інформації.

Таблиця 3. Результати користувацького аудиту

Сценарій	Оцінка
Пошук законопроекту	4/5
Пошук пояснювальної записки	3/5
Пошук висновку комітету	2/5
Пошук порядку денного	4/5
Пошук результату розгляду	3/5
Пошук голосувань	4/5
Пошук архівних документів	2/5

Проведене тестування дозволяє зробити важливий висновок: проблема цифрового порталу полягає не у відсутності інформації. Практично всі необхідні документи є відкритими та доступними. Натомість складність виникає на етапі пошуку, встановлення взаємозв'язків між документами та розуміння логіки законодавчого процесу.

Для користувача законодавчий процес сприймається як єдина історія — від появи законодавчої ініціативи до ухвалення закону. Однак на порталі ця історія часто розділена на окремі документи та інформаційні блоки, які потребують додаткових зусиль для об'єднання в цілісну картину.

Саме тому одним із ключових викликів цифрової парламентської відкритості сьогодні є забезпечення інтегрованого доступу до інформації, коли користувач може бачити не окремі документи, а весь процес ухвалення рішень.

Проведений аудит дозволяє виділити кілька системних проблем, які впливають на користувацький досвід незалежно від типу запиту чи категорії користувача.

Таблиця 4. Основні проблеми користувацького досвіду

Проблема	Вплив на користувача
Складна структура документів	Збільшує час пошуку
Велика кількість переходів	Ускладнює навігацію
Юридична термінологія	Створює бар'єри для громадян
Фрагментованість інформації	Ускладнює аналіз законопроекту
Архівний пошук	Знижує доступність історичних даних
Відсутність інтеграції даних	Ускладнює розуміння законодавчого процесу

Найбільш помітною проблемою є фрагментованість інформації. Для отримання повної картини щодо одного законопроекту користувачеві часто необхідно окремо знаходити текст документа, пояснювальну записку, висновки комітетів, порівняльні таблиці, результати голосувань та інші супровідні матеріали.

З точки зору парламентської процедури така структура є логічною, адже кожен документ має власний статус та функцію. Проте з точки зору користувача вона створює додаткові труднощі.

Фактично громадянин змушений самотійно відтворювати логіку законодавчого процесу, переходячи між різними сторінками та розділами порталу. Для експертів, журналістів або працівників державних органів це не становить серйозної проблеми. Однак для більшості громадян така система є складною та часто незрозумілою.

Другою суттєвою проблемою є використання спеціальної юридичної термінології. Багато статусів законопроектів або процедурних повідомлень зрозумілі професійній аудиторії, але потребують додаткових пояснень для широкого кола користувачів.

Третім викликом залишається доступність архівної інформації. Історичні документи формально залишаються відкритими, однак їх пошук та використання часто потребують значних часових витрат.

У сукупності ці фактори свідчать про необхідність переходу від моделі формальної відкритості до моделі користувацько орієнтованої відкритості, де головним критерієм є не кількість опублікованих документів, а можливість ефективної роботи з ними.

Повномасштабна російська агресія стала серйозним випробуванням для всієї системи відкритого врядування в Україні. Парламентська відкритість не стала винятком.

До 2022 року основним завданням цифрової трансформації Верховної Ради було забезпечення максимально широкого доступу до інформації. Після початку повномасштабного вторгнення виникла необхідність одночасно враховувати як принципи відкритості, так і вимоги національної безпеки.

У перші місяці війни частина парламентської інформації була тимчасово обмежена або публікувалася із затримкою. Такі рішення були пов'язані з необхідністю мінімізувати ризики використання відкритих джерел інформації державою-агресором.

Водночас навіть за цих умов Верховна Рада не відмовилася від принципів прозорості. Поступово було відновлено доступ до законопроектів, результатів голосувань, стенограм та інших ключових документів парламентської діяльності.

Таблиця 5. Відкритість парламентської інформації до та після початку повномасштабної війни

Категорія інформації	До 2022 року	Після 2022 року
Законопроекти	Повний доступ	Повний доступ
Голосування	Повний доступ	Відновлений доступ
Стенограми	Повний доступ	Поступове відновлення
Документи комітетів	Відкритий доступ	Часткові обмеження в окремі періоди
Архіви	Повний доступ	Без суттєвих змін

Український досвід демонструє важливий висновок: відкритість та безпека не є взаємовиключними категоріями. Навпаки, підтримання базового рівня парламентської відкритості під час війни стало важливим елементом демократичної стійкості держави.

Крім того, саме в умовах війни особливо гостро постало питання швидкого доступу до офіційної інформації. За наявності численних інформаційних загроз та дезінформаційних кампаній офіційні джерела інформації набувають особливого значення.

Тому ефективність парламентського portalу в умовах війни слід розглядати не лише як питання зручності, а й як елемент інформаційної безпеки та довіри до державних інституцій.

Водночас досвід останніх років показав, що подальший розвиток цифрового парламенту має враховувати не лише технічні аспекти відкритості, але й міжнародні стандарти доступності, підзвітності та орієнтації на потреби користувача.

Оцінка ефективності цифрового portalу Верховної Ради України потребує не лише аналізу його внутрішньої структури, але й порівняння з міжнародними стандартами парламентської відкритості. Саме міжнародний досвід дозволяє визначити, які підходи сьогодні вважаються найкращими практиками у сфері цифрового врядування та відкритого парламенту.

Протягом останніх двох десятиліть відбулося суттєве переосмислення самого поняття парламентської відкритості. Якщо раніше ключовим завданням було забезпечення доступу до документів, то сьогодні в центрі уваги перебуває доступність інформації для користувача, можливість її повторного використання та інтеграція даних у цифрове середовище.

Одним із найбільш впливових міжнародних документів залишається Декларація про парламентську відкритість (Declaration on Parliamentary

Openness), розроблена міжнародною коаліцією парламентських моніторингових організацій. Вона визначає базові принципи сучасного відкритого парламенту:

- прозорість законодавчого процесу;
- відкритість парламентських даних;
- доступність інформації;
- участь громадян;
- використання сучасних цифрових технологій;
- підзвітність парламентських інституцій.

Для цифрових платформ особливого значення набуває принцип доступності. Інформація повинна бути не лише формально опублікованою, але й зрозумілою, структурованою та придатною до використання різними категоріями користувачів.

Таблиця 6. Основні принципи цифрового парламенту

Принцип	Практичне значення
Доступність	Простий доступ до інформації
Прозорість	Повнота та відкритість даних
Підзвітність	Можливість громадського контролю
Відкриті дані	Повторне використання інформації
Інклюзивність	Орієнтація на різні категорії користувачів
Цифрова зручність	Зрозуміла навігація та пошук
Зв'язність даних	Інтеграція всіх етапів законодавчого процесу

Особливу увагу сучасні міжнародні стандарти приділяють саме зв'язності даних (connected data). Користувач повинен мати можливість бачити не окремі документи, а повний ланцюг проходження законодавчої ініціативи — від реєстрації законопроекту до набрання чинності законом.

Саме тому провідні парламенти світу поступово переходять від моделі електронного архіву до моделі інтегрованої цифрової екосистеми.

Порівняння із міжнародними практиками демонструє, що Верховна Рада України вже забезпечує базовий рівень цифрової відкритості, який відповідає загальним міжнародним вимогам. Законопроекти, результати голосувань, порядки денні та значна частина парламентських документів перебувають у відкритому доступі.

Водночас сучасні міжнародні практики демонструють більш комплексний підхід до організації парламентської інформації.

Таблиця 7. Порівняння міжнародних практик цифрової парламентської відкритості

Юрисдикція	Особливості
Велика Британія	Розвинені парламентські API та інтегровані профілі законопроектів
Європейський парламент	Open Data Portal та відкриті набори даних
Канада	Орієнтація на користувацький досвід та простоту навігації

Юрисдикція	Особливості
Естонія	Інтеграція парламенту в цифрову екосистему держави
США	Congress.gov як єдина система відстеження законодавчого процесу
Україна	Відкритість документів та розвиток цифрових сервісів

Особливо показовим є досвід Congress.gov у США, де користувач може отримати практично всю інформацію про законодавчу ініціативу в межах однієї інтегрованої сторінки. Аналогічний підхід дедалі частіше застосовується і в європейських парламентах.

Українська модель наразі залишається ближчою до концепції електронного архіву. Користувач має доступ до більшості документів, проте часто змушений самостійно встановлювати зв'язки між ними.

Саме тому одним із ключових напрямів подальшого розвитку парламентського порталу може стати побудова єдиної цифрової історії законопроекту, яка автоматично об'єднуватиме всі пов'язані документи та події.

Таким чином, міжнародний досвід свідчить, що майбутнє парламентської відкритості пов'язане не зі збільшенням кількості документів на сайті, а з удосконаленням способів їх представлення та інтеграції.

Проведений аналіз дозволяє зробити кілька узагальнюючих висновків щодо сучасного стану цифрового порталу Верховної Ради України.

По-перше, основна парламентська інформація є відкритою та доступною для користувачів. Портал забезпечує доступ до законопроектів, результатів голосувань, порядків денних, стенограм пленарних засідань та значної частини комітетської документації.

По-друге, найбільш ефективно працюють ті сервіси, які безпосередньо пов'язані з поточною діяльністю парламенту. Законопроекти, голосування та пленарні засідання мають достатньо зрозумілу структуру та логіку навігації.

По-третє, найбільші труднощі виникають під час роботи з документами комітетів, архівними матеріалами та супровідною документацією законопроектів. Саме ці категорії інформації вимагають найбільших зусиль з боку користувача.

По-четверте, аналіз демонструє поступовий перехід від моделі відкритості документів до моделі відкритості даних. Користувачі дедалі частіше очікують не просто доступу до інформації, а можливості працювати з нею у зручному цифровому форматі.

У цьому контексті особливого значення набуває розвиток парламентських даних, API та інструментів автоматизованого пошуку інформації.

Таким чином, головний виклик сьогодні полягає не в забезпеченні доступу до документів, а в забезпеченні ефективного користувацького досвіду.

Для узагальнення результатів дослідження доцільно оцінити ключові компоненти користувацького досвіду на цифровому порталі Верховної Ради України.

Таблиця 8. Інтегральна оцінка цифрового порталу Верховної Ради

Критерій	Оцінка
Доступність інформації	Висока
Пошук законопроектів	Висока
Пошук супровідних документів	Середня
Пошук комітетських матеріалів	Низька
Робота з архівами	Низька
Мобільна зручність	Середня
Логіка навігації	Середня
Зрозумілість для громадян	Середня
Відкритість парламентських даних	Висока

Узагальнення результатів демонструє, що найбільш сильними сторонами порталу є відкритість базової парламентської інформації та доступ до поточного законодавчого процесу.

Водночас найбільший потенціал для вдосконалення пов'язаний із розвитком навігації, інтеграцією пов'язаних документів та покращенням доступності інформації для користувачів без спеціальної юридичної підготовки.

Особливої уваги потребує питання побудови єдиного інформаційного маршруту користувача, коли всі документи щодо конкретного законопроекту можуть бути знайдені та переглянуті в межах одного інтерфейсу.

Саме цей напрям сьогодні визначає тенденції розвитку цифрових парламентів у більшості демократичних держав.

Проведений користувацький аудит цифрового порталу Верховної Ради України свідчить, що парламент забезпечує доступ до значного обсягу відкритої інформації та загалом відповідає базовим вимогам цифрової відкритості. Законопроекти, результати голосувань, порядки денні пленарних засідань, стенограми та інші ключові документи парламентської діяльності перебувають у відкритому доступі та можуть використовуватися громадянами, журналістами, науковцями та громадськими організаціями.

Разом із тим результати дослідження демонструють, що наявність інформації ще не гарантує її фактичної доступності. Найбільшою проблемою порталу сьогодні є не відсутність документів, а складність їх пошуку, інтерпретації та комплексного використання. Особливо це стосується документів парламентських комітетів, супровідних матеріалів законопроектів та архівних ресурсів.

Проведене тестування показало, що користувачі достатньо легко знаходять інформацію, якщо вона належить до найбільш популярних та регулярно оновлюваних категорій. Водночас ефективність роботи з порталом суттєво знижується, коли виникає необхідність працювати з кількома взаємопов'язаними документами або простежити повний шлях проходження законодавчої ініціативи.

Важливим результатом дослідження стало виявлення проблеми фрагментованості парламентської інформації. Законопроекти, пояснювальні записки, висновки комітетів, порівняльні таблиці та результати голосувань

формально є відкритими, однак вони часто існують як окремі інформаційні масиви. У результаті користувач змушений самостійно відтворювати логіку законодавчого процесу, витрачаючи додатковий час на пошук та аналіз документів.

Досвід функціонування парламентського порталу під час повномасштабної війни демонструє, що Україна змогла зберегти базовий рівень цифрової відкритості навіть в умовах безпрецедентних безпекових викликів. Це свідчить про те, що відкритість парламентської інформації розглядається як важливий елемент демократичної стійкості та суспільної довіри до державних інституцій.

Порівняння з міжнародними практиками показує, що Верховна Рада вже забезпечує виконання базових стандартів відкритого парламенту. Водночас більшість провідних парламентів світу поступово переходять від моделі електронного архіву до моделі інтегрованої цифрової екосистеми, у якій користувач отримує не окремі документи, а повну історію проходження законодавчої ініціативи.

Саме цей підхід видається найбільш перспективним і для України. Подальший розвиток парламентського порталу має бути пов'язаний із підвищенням якості користувацького досвіду, інтеграцією пов'язаних документів, розвитком інструментів пошуку та впровадженням людиноцентричних підходів до проектування цифрових сервісів.

Проведений аудит демонструє, що цифрова відкритість парламенту більше не може вимірюватися лише кількістю документів, розміщених на сайті. У сучасних умовах визначальним показником стає якість користувацького досвіду. Чим менше часу та зусиль громадянин витрачає на пошук інформації, тим вищим є реальний рівень парламентської відкритості.

Таким чином, наступним етапом розвитку цифрового парламенту в Україні має стати перехід від логіки публікації документів до логіки проектування сервісів навколо потреб користувача. Саме це дозволить перетворити парламентський портал із джерела інформації на повноцінний інструмент громадянської участі, демократичного контролю та парламентської підзвітності.